

- N.B. (1) Figures to the right indicate full marks.
 (2) Answers to the two sections should be written in the same answer book.

Section I/विभाग १

[काव्यप्रकाश-उल्लास I, II, III, X (selected portion)]

1. (a) Explain with reference to the context any three of the following :— 18
 खालीलपैकी कोणत्याही तिहींचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
 (i) त्रयः समुदिताः न तु व्यस्ताः, तस्य काव्यस्योद्भवे निर्माणे समुल्लासे च हेतुः, न तु हेतवः ।
 (ii) अत्र स्फुटो न कश्चिदलंकारः । रसस्यहि प्राधान्यान्नालंकारता ।
 (iii) अत्र तदन्तिकमेव रन्तुं गतासीति प्राधान्येनाधमपदेन व्यज्यते ।
 (iv) विषय्यन्तःकृतेऽन्यस्मिन् सा स्यात्साध्यवसानिका ।
 (v) प्रयोजनेन सहितं लक्षणीयं न युज्यते ।
- (b) Write paragraphs on any two of the following :— 12
 खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर परिच्छेद लिहा :-
 (i) मंगलश्लोक of काव्य प्रकाश/काव्यप्रकाशचा मंगलश्लोक
 (ii) अवरकाव्यम्
 (iii) अन्विताभिधानवादः
 (iv) उपादान लक्षणा
2. Explain सद्यः परनिवृत्ति and कान्तासंमित उपदेश as Kavyapraoyojana-s 10
 सद्यः परनिवृत्ति आणि कान्तासंमितउपदेश ही काव्यप्रयोजने स्पष्ट करा.
 Or/अथवा
 'संकेतितश्चतुर्भेदो जात्यादिः' / Explain /स्पष्ट करा.
3. (a) Explain any three of the following अलंकार-'s' :— 12
 खालीलपैकी कोणतेही तीन अलंकार स्पष्ट करा :-
 (i) अनन्वयः
 (ii) रूपकम्
 (iii) निदर्शना
 (iv) दृष्टान्त
 (v) अर्थान्तरन्यासः
- (b) Distinguish between /फरक स्पष्ट करा. 8
 उपमा-व्यतिरेकः / Or अथवा उत्प्रेक्षा-ससंदेहः

Section II/विभाग २

[अभिज्ञानशाकुन्तलम् - Acts IV, V]

4. (a) Translate into your mothertongue any two of the following, giving explanatory notes wherever 16
necessary :-
 आवश्यक तेथे स्पष्टीकरणात्मक टिपा देऊन खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे मातृभाषेत भाषांतर करा.
 (i) यास्यत्यद्य शकुन्तलेतिहृदयं संस्पृष्टमुत्कण्ठया
 कण्ठः स्तम्भितबाष्पवृत्तिकलुषश्चिन्ताजडं दर्शनम् ।
 वैकल्यं मम तावदीदृशमिदं स्नेहादरण्यौकसः
 पीड्यन्ते गृहिणः कथं नु तनयाविश्लेषदुखैर्नवैः ॥
 (ii) शूश्रूषस्व गुरुन्, कुरु प्रियसखीवृत्तिसपत्नीजने,
 भर्तृर्विप्रकृताऽपि रोषणतया मा स्म प्रतीपं गमः ।
 भूयिष्ठं भव दक्षिणा परिजने, भाग्येष्वनुत्सेकिनी,
 यान्त्येवं गृहिणीपदं युवतयो, वामाः कुलस्थाधयः ॥

Con-43 & (a)-JL-945-07.

2

- (iii) औत्सुक्यमात्रमवसाययति प्रतिष्ठा
क्लिश्नाति लब्धपरिपालनवृत्तिरेनम् ।
नातिश्रमापनयनाय यथा श्रमाय
राज्यं स्वहस्तधृतदण्डमिवातपत्रम् ॥
- (iv) सा निन्दन्ती स्वानि भाग्यानि बाला
बाहूत्क्षेपं क्रन्दितुं च प्रवृत्ता ।
स्त्रीसंस्थानं चाप्सरस्तीर्थमारा-
दुक्षिप्यैनां ज्योतिरेकं जगाम ॥

(b) Explain with reference to the **context** any **two** of the following :—

12

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :-

- (i) को नामोष्णोदकेन नवमालिकां सिञ्चति ?
- (ii) अतिस्नेहः पापशङ्की ।
- (iii) अथवाऽविश्रमोऽयं लोकतन्त्राधिकारः ।
- (iv) न च खलु परिभोक्तुं नैव शक्नोमि हातुम् ।

5. Write paragraphs on any **two** of the following :—

12

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर परिच्छेद लिहा :-

- (i) Description of nature in IVth Act
चवथ्या अंकातील निसर्गवर्णन.
- (ii) Blessing received by शकुन्तला
शकुन्तलेला मिळालेले आशीर्वाद.
- (iii) An advice by a priest
पुरोहिताने दिलेला सल्ला.
- (iv) Dialogue between दुष्यन्त and शकुन्तला
दुष्यन्त आणि शकुन्तला यांच्यात झालेला संवाद.

Con-43 (a)-07.

JL-945

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100

N.B. (1) **Figures** to the **right** indicate **full** marks.

(2) Answers to the **two** sections should be written in the **same** answer book.

Section I/विभाग १
[Topics from Poetics]

1. (a) Write paragraphs on any **two** of the following :—

20

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर परिच्छेद लिहा :-

- (i) कविवाङ्निर्मितिः ।
- (ii) काव्यकारणम् ।
- (iii) काव्यभेदाः ।

(b) Explain any **two** of the following terms with suitable examples :—

10

योग्य ती उदाहरणे देऊन खालीलपैकी कोणत्याही दोन संकल्पना स्पष्ट करा :-

- (i) संकेतितः अर्थः ।
- (ii) सारोपा लक्षणा ।
- (iii) अभिधामूला व्यञ्जना ।

2. Write a detailed note on Kavyaprayojana's in Sanskrit poetics.

10

संस्कृत काव्यशास्त्रातील काव्यप्रयोजनांवर सविस्तर टीप लिहा.

Or/अथवा

Explain the definition of काव्य according to मम्मट.

मम्मटाच्या मतानुसार असलेली काव्याची व्याख्या स्पष्ट करा.

3. (a) Explain fully the Rasa theory of Bharatmuni.
भरतमुनींच्या रससिध्दान्ताचे पूर्णतः स्पष्टीकरण करा.

10

Or/अथवा

What is ध्वनिकाव्य ? Explain अलंकारध्वनि with example.
ध्वनिकाव्य म्हणजे काय ते सांगून अलंकारध्वनीचे सोदाहरण स्पष्टीकरण करा.

Section II/विभाग २

[अभिज्ञानशाकुन्तलम् - Act IV, V]

4. (a) Translate with **explanatory notes** on any **two** verses from the following :—

10

स्पष्टीकरणात्मक टिपा देऊन खालीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे भाषांतर करा :-

(i) अभिजनवतो भर्तुः श्लाघ्ये स्थिता गृहिणीपदे
विभवगुरुभिः कृत्यैस्तस्य प्रतिक्षणमाकुला ।
तनयमचिरात्प्राचीवार्कं प्रसूय च पावनं
मम विरहजां न त्वं वत्से शुचं गणयिष्यसि ॥

(ii) त्वमर्हतां प्रागसरः स्मृतोऽसि नः
शकुन्तला मूर्तिमती च सत्क्रिया ।
समानयंस्तुल्यगुण वधूवरं
चिरस्य वाच्यं न गतः प्रजापतिः ॥

(iii) स्त्रीणामशिक्षितपटुत्वममानुषीषु
संदृश्यते किमुत याः प्रतिबोधवत्यः ?
प्रागन्तरिक्षगमनात्स्वमपत्यजात-
मन्यैद्विर्जेः परभृता : खलु पोषयन्ति ॥

- (b) Explain with **reference** to the context any **two** of the following :—

10

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :-

(i) सोऽयं न पुत्रकृतकः पदवीं मृगस्ते ।
(ii) अथवाऽविश्रमोऽयं लोकतन्त्राधिकारः ।
(iii) कूलंकषेव सिन्धुः प्रसन्नमम्भस्तटतरुं च ?

- (c) Explain any **two** अलंकार's from the following :—

6

खालीलपैकी कोणतेही दोन अलंकार स्पष्ट करा. :-

(i) अनन्वयः (ii) रूपकम् (iii) उपमा

5. (a) Write paragraphs on any **two** of the following :—

12

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर परिच्छेद लिहा :-

(i) Character sketch of शकुन्तला/शकुन्तलेचे व्यक्तिचित्र.
(ii) शार्ङ्गरव and/ आणि शारद्वृत
(iii) Significance of Act V/५ व्या अंकाचे महत्त्व.

- (b) Explain fully दुर्वासशापः

12

पूर्णतः स्पष्ट करा :- 'दुर्वासशाप'.

Or/अथवा

Explain the terms नेपथ्यम्, विष्कम्भकः, आकाशभाषितम् and जनान्तिकम्.
नेपथ्य, विष्कम्भक, आकाशभाषित आणि जनान्तिक या संज्ञा स्पष्ट करा.
